

Prædiken til 16. s. e. trin. 2020. Salmer: 402, 21, 542, 729, 42/224.

Med årene er jeg ved at indse, at det, man ikke forstår, måske er det vigtigste – udtalte forfatteren Jens Christian Grøndahl i et interview til Kristeligt Dagblad den 19. september. I anledning af udgivelsen af sin nye bog, ”Dage som græs”. En titel, der er bibelsk inspireret, ihukommende salme 90 i Det Gamle Testamente, der fastslår, at *Mennesker er som græsset...*

Nu vil det være halsløs gerning at indlade sig i en strid med den sprogsterke forfatter om den nærmere betydning af begrebet forståelse, men - måske er problemet for ham og os andre ikke så meget det, vi ikke forstår. Måske er problemet snarere det, vi kun alt for godt forstår og forstår, fordi det taler til noget i os – en følelse, en længsel, et håb – og taler til os med en sådan styrke, at vi aner, at der her er noget på færde, som er vigtigere end så meget andet i tilværelsen. Men på den anden side er noget, vi ikke kan forklare - og derfor er nødt til at afvise eller i hvert fald ikke mener at burde tillægge betydning.

Altså er problemet ikke så meget ikke at forstå, som det er ikke at kunne forklare. Eller for nu ikke at pakke det yderligere ind: Velkommen til fortællingen om opvækkelsen af Lazarus! En fortælling, hvis scenarie trods et tilsyneladende skær af realisme i de krast udmalede detaljer ligger så langt, som tænkes kan, fra virkelighedens verden og det muliges univers. Men på den anden side er en fortælling, der taler til forståelsen af, at vi mennesker er mere end vores illusionsløse dødelighed.

Kort sagt: En fortælling, vi kun kan bære med os i hjertet, og intet andet kan gøre med end det. Men - det, der kun rummes i hjertet, hører måske, som Grøndahl udtrykte det i interviewet, netop til *det vigtigste*.

[Mennesker] *er som græsset, der gror om morgenen; om morgenen blomstrer det og gror, om aftenen er det vissent og tørt* – hedder det i salme 90 i Det Gamle Testamente. Mennesket er så vidt vides det eneste væsen, der er bevidst om sin egen dødelighed og den opgave, det er at forholde sig til døden, andres og sin egen. Bevidst om alle tings begyndelse og ende. Tidens gang. Sorg og smerte. For træet, græsset, huset og hunden eksisterer tiden ikke. Kun mennesket er – igen: så vidt vides – udrustet med bevidstheden om, at alt, hvad der er til inklusiv dets egen tilværelse, er til i tiden, underlagt et før, et nu og et efter.

Menneskets forhold til tiden er så i øvrigt ganske komplekst. Filosofen Rüdiger Safranski siger, at vi lever vi i tre forskellige tider. På én og samme tid. For det første lever vi i ”verdenstiden”, som er

den historisk fremadskridende tid, den såkaldt lineære tid, der tæller så og så mange år efter Kristi fødsel og diskuterer sine mål for fremtiden, antallet af el-biler i 2030 etc. For det andet lever vi i den cirkulære tid, den tilbagevendende eller kredsende tid, bestemt af årets, døgnets og naturens rytme, som vi med kroppen og alle vore sanser er en del af og hviler i, eller i hvert fald engang gjorde.

Og endelig for det tredje lever vi i den mærkelige tid, som egentlig slet ingen tid er, men er det åndelige bevidsthedsrum, hvorfra vi – selv stående uden for tiden, for sådan må det jo rent logisk forholde sig – overhovedet er i stand til at iagttage tidens gang og gøre os tanker om den, herunder om vores egen dødelighed. Hvis vi, som Safranski gør det, forstår evighed ikke som tidens uendelighed, men som dens ophør, som det sted, hvor tiden ikke hersker, må vi sige, at det er det stof, bevidstheden er gjort af. Med det ene ben står vi således i evigheden (hvor vi i hjertet mærker forståelsens genklang af fortællingen om Lazarus' s opvækkelse), med det andet ben er vi solidt plantet i tiden. Vi lever med bevidsthedens afstand til dødeligheden, men uden at kunne slippe for den, hvilket på samme tid er menneskehedens privilegium og dens betragtelige udfordring.

Hvis jeg må tillade mig et lille sidspring, så siger Safranski også – i sin bog fra 2015 om Tid ("Zeit") – at der oveni klimadebatten en dag må rejse sig en ikke mindre heftig debat om tiden. Og især om forholdet mellem den lineære tid, verdenstiden, og den cirkulære tid, han også kalder menneskets *egen* tid, eftersom det er den tid, mennesket med sin krop er indfældet i. Han minder sine læsere om, at den lineære tidsopfattelse har sin oprindelse i kristendommen, nærmere bestemt i den kristne frelseshistorie med dens forestilling om, at engang i fremtiden venter dommens dag, hvor enhver skal stå til regnskab for sine gerninger. Hvorfor det – da ingen ved, hvornår den indtræffer - gælder om hver dag at leve med den dag for øje og ikke ødsle sin tid væk.

Fra og med sidste halvdel af 1700-tallet mister den fortælling imidlertid sit religiøse indhold for i stedet at omtydes i verdslig retning som en tro på fremskridt og udvikling og siden hen vækst. Hvad målet er i den nye fortælling, kan skifte eller endda blafre i vinden, men stadig gælder det som et levn fra fordums religiøse selvdisciplinering, at man ikke må spilde sin tid. Men hvis man vil undgå at spilde tiden, hvad er så vigtigere end at skynde sig, hvad meget i samfundet derfor også er kommet til at handle om. Syrligt bemærker Safranski i anledning af det ofte udtrykte krav om, at der skal sættes "turbo" på det ene og det andet, at *vi lever i en målvariabel tempoideologis tidsalder*. Det vil sige: Målet er ligegyldigt, hovedsagen er, at vi når det hurtigt. Her er det så, det hænder, at kroppen siger stop, fordi den er indrettet på en anden tid. I hvilken forbindelse tanken på

egen dødelighed ikke så meget indfinder sig som en trussel, som den tværtimod bliver en svalende og velsignet erindring om menneskets begrænsethed.

Herre, havde du været her, var min bror ikke død. Siger først Martha og siden Maria til Jesus, da de møder ham. *Herre, havde du været her, var min bror ikke død.* Hvilken forskel ville det have gjort? Hvad ville der være sket, hvis han havde været der? Jo, så ville de givetvis have siddet og talt sammen og rent glemt tiden og derfor endnu have det tilbage, som tiden tager fra os. Som Grundtvig skriver i sidste vers af Den signede dag i sin beskrivelse af evighedens sted: [Med] *venner i lys vi tale.*

Når vi glemmer tiden, glemmer vi os selv, hvad vi kender fra de lykkelige stunder, hvor vi er opslugt af en samtale, et arbejde, en leg, en konkurrence, en solopgang, et barn eller hvad det nu kan være. Hvor oplevelsen af tidens gang er erstattet af en tæthed eller livsfylde, der intet lader tilbage at ønske. *De bedste dage er dem, hvor vi ikke skal se på klokken,* siger konen.

Det er temmelig uomstridt, at vi har arvet den lineære tidsopfattelse fra kristendommen, eller for at være helt præcis: Fra den jødisk-kristne livsforståelse. Hvis vi ser på de nytestamentlige forfattere som repræsentanter for netop den lineære tidsopfattelse, er der dog en undtagelse og tilmed en markant undtagelse, nemlig dagens evangelist, Johannes.

For Johannes er dommedag, regnskabet time eller Herrens dag, Kristi dag, som den også kaldes, ikke fremtid, men nutid. Den indtræffer ikke engang, hvornår det så bliver, men den er i dag. Den er imellem os. Den bringer heller ikke død og helvedes brand, men livsfylde og tæthed. Det er baggrunden for Johannesevangeliets budskab i de to søstre Martha og Marias mund om, at der, hvor Herren Jesus er, er den røvende tid ikke. Der er vi i noget andet.

Med årene er jeg ved at indse, at det, man ikke forstår, måske er det vigtigste... Sagde Jens Christian Grøndahl.

Når vi – bortset fra de selvforglemmende øjeblikke, som der heldigvis gives mange af - betragter os selv, bliver vi ustandseligt mindet om, at det er et liv på tidens vilkår. Vi mindes om, hvad det skænker os og ikke mindst: tager fra os. Lazarus i sin grav, om man vil. Fordi vi imidlertid betragter alt dette på bevidsthedens afstand, tvinges vi samtidig til at forstå, at et menneske er mere end den tid og dødelighed, det ikke kan undvige. Men hvad dette mere er, må det være overladt til Vorherre

at forklare sig om, mens vores privilegium fortsat er og skal være den lykkelige selvforglemmelse.
Glædelig søndag! Amen.